

Asia: VN/34558/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi rakentamislain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentteja rakentamislain muutoksista

Lausuntopalvelu VN/34558/2023

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI RAKENTAMISLAIN MUUTTAMISESTA

Hallitusohjelmassa linjataan, että vuonna 2023 säädettyä rakentamislakia korjataan niin, että hallinnollinen taakka kevenee, byrokratia vähenee, valitusoikeus selkeytyy ja päävastuullisen toteuttajan vastuu täsmentyy. Lisäksi lakiin määritellään rakentamislupien käsittelyaikatakuu. Uutena ehdotuksena lakiin tuodaan puhtaan siirtymän sijoittamislupa, joka sujuvoittaisi puhtaan siirtymän teollisuushankkeiden rakentamista.

Puhtaan siirtymän teollisuushankkeiden lupamenettelyiden sujuvoittamisessa oleellinen lähtökohta täytyy olla se, että hankkeiden vaikutukset selvitetään, ja haitalliset vaikutukset ympäristön ja paikallisten ihmisten elinolojen ja elinkeinojen kannalta minimoidaan ja kompensoidaan. Asianosaisten osallistaminen ja muutoksenhakuoikeus ovat tässä aivan keskeisessä roolissa. Näiden peruspilareiden heikentäminen tai lainsäädännössä epäselväksi jättäminen voi johtaa perusoikeuksien polkemiseen ja ympäristön kannalta mahdollisesti peruuttamattoman huonoihin ratkaisuihin.

Paliskuntain yhdistys lausuu asiasta poronhoidon näkökulmasta. Alueidenkäytössä ja rakentamisessa poronhoitoalueella olisi aina otettava huomioon, mitä poronhoitolaisissa (848/1990) säädetään. Lisäksi yhdymme lausunrossamme siihen, mitä korkein hallinto-oikeus on omassa launnessaan (5.3.2024) nostanut esille eritoten koskien valitusoikeutta ja 43 a §:ä.

43 a § Puhtaan siirtymän sijoittamislupa

Uutena ehdotetun pykälän mukaan rakentamisluvan hakijan niin pyytäessä puhtaan siirtymän teollisuushankkeen alueidenkäyttöisten edellytysten tarkastelu voidaan tehdä sijoittamisluvalla, ilman asemakaavaa tai yleiskaavaa. Ehdotetun pykälän 1 momentissa tarkoitettuja puhtaan siirtymän teollisuushankkeita ovat esimerkiksi energiatuotantolaitokset, jotka tuottavat energiaa uusiutuvalla energialla, kuitenkin pois lukien tuuli- tai aurinkovoimalaitokset.

Paliskuntain yhdistys näkee tärkeäksi, että pykälä ei koske tuuli- ja aurinkovoimaa. Aurinkovoiman tuottamiseen poronhoitoalueella liittyy vielä paljon avoimia kysymyksiä. Tuulivoiman tuotanto puolestaan aiheuttaa yksittäistä hankealuetta huomattavasti laajemmalle ulottuvia haitallisia vaikutuksia. Hankkeiden voimakkaan lisääntymisen myötä tulee myös monenlaisia yhteisvaikutuksia ja aiempien hankkeiden kanssa kumuloituvia vaikutuksia.

Hallituksen esityksessä jää kuitenkin epäselväksi, mitä kaikkea puhtaan siirtymän energiahankkeet voisivat pitää sisällään ja mahdollistaako pykälä mittavien, teollisen kokoluokan hankkeiden sijoittamisen ilman asianmukaista ympäristövaikutusten arviointia. Jos pykälä koskee esimerkiksi vesivoimaa, jota laajasti Lapin alueella edelleenkin suunnitellaan, voi tällaisten energiahankkeiden edistäminen sijoittamisluvalla johtaa merkittäviin ongelmiin. Erittäin ongelmallista on myös, jos toiminnanharjoittaja voi itse määrittää hankkeensa ”puhtaan siirtymän hankkeeksi” ja vaatia sijoittamislupaa kunnasta ilman kaavaa.

Kaikessa uusiutuvan energiantuotannon sijoittamisessa poronhoitoalueella on välttämätöntä tarkastella aiheutuvia vaikutuksia ja yhteisvaikutuksia poronhoitoon vuorovaikutuksessa alueen paliskunnan kanssa. Kaavamenettely on tähän luonteva ohjauskeino. Kaavoihin sisältyy asianosaisten, kuten paliskuntien, osallistaminen hankkeeseen esimerkiksi neuvotteluiden ja lausuntojen kautta. Osallisten oikeuksien toteutumista turvaa myös päätöksiin kuuluva muutoksenhakuoikeus. Kun sijoittamislupa mahdollistaa hankkeiden sijoittamisen ilman kaavatarkastelua, on vaara, että asianosaisten kuuleminen ja vaikutusten arviointi jää puutteelliseksi tai joiltain osin tekemättä.

Pykälässä ehdotettujen puhtaan siirtymän hankkeiden osallistaminen olisi kaavoja vaativia hankkeita rajatumpaa ja samoin muutoksenhakuoikeus. Kaiken kaikkiaan hallituksen esityksessä muutoksenhakua ja valitusoikeutta koskevat seikat jäävät tulkinnanvaraisiksi ja epäselviksi. Tämä on vähintäänkin ongelmallista, eikä edistäisi suunnittelun sujuvuutta. Lisäksi, vaikka vaikutustenarviointeja tehtäisiin, kuten maankäyttö- ja rakennuslain (tai tulevan alueidenkäyttölain) 9 § edellyttää, niiden kohdentumista, laatua ja riittävyttä ei käytännössä arvioitaisi riittävästi, jos asianosaisilla ei ole niistä mahdollisuutta lausua.

Suuret teolliset hankkeet, joilla on väistämättä ympäristövaikutuksia, tulee jatkossakin kaavoittaa. Hankkeiden lupamenettelyiden sujuvoittaminen alueella toimivien elinkeinojen ja yhteisöjen osallisuutta tai ympäristölle aiheutuvien vaikutusten arviointia heikentämällä, on kestänyt.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila

toiminnanjohtaja

2. Esityksen mukaan Ilmastaselvityksessä tulisi raportoida uuden rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki. Asetusvalmistelun helpottamista varten kysymme, tulisiko näkemyksesi mukaan vähähiilisyyсарviointi tehdä rakennukselle sekä rakennuspaikalle (rakennuspaikalla tarkoitetaan mm. rakennuksen perustuksia), vaikka hiilijalanjäljen raja-arvot on suunniteltu koskevan vain rakennusta?

Vastaus:

A: Ilmastaselvityksen tulisi sisältää vain rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki

B: Ilmastaselvityksen tulisi sisältää rakennuksen sekä rakennuspaikan hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki

-

3. Minkälaisia taloudellisia vaikutuksia arvioit esitetyillä muutoksilla olevan edustamasi tahon kannalta?

-

4. Kommenteja alueidenkäyttölain 57, 188 a ja 197 §:stä

-

5. Kommenteja ympäristönsuojelulain 156 b §:stä

-

6. Kommenteja laista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Valkama Sirpa
Paliskuntain yhdistys